

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АП ВОЈВОДИНА
Завод за јавно здравље Панчево
Пастерова 2, 26000 Панчево
Тел.Фак. 013/322-965, е-маил: info@zjzpa.org.rs

ЦЕНТАР ЗА ХИГИЈЕНУ И ХУМАНУ ЕКОЛОГИЈУ
ОДЕЉЕЊЕ ХИГИЈЕНЕ

ИЗВЕШТАЈ
О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА НАРОДНА БАШТА

јануар-март 2019. године

Број: 01-604/13-2017

Датум: 19.04.2019.

САДРЖАЈ

1.	Увод.....	3
2.	Мерна места.....	3
3.	Загађујуће супстанце.....	3
4.	Методологија мерења.....	3
5.	Мерни уређаји.....	4
6.	Резултати мерења	5
6.1.	PM ₁₀ , PM _{2,5} , NO _x , NH ₃ , бензен, толуен, ксилен- статистички показатељи, локација Народна башта	5
6.2.	Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација полутаната – графички приказ.....	9
6.3.	Дистрибуција просечних месечних концентрација полутаната – графички приказ.....	11
7.	Индекс квалитета ваздуха.....	15
8.	Дискусија резултата.....	16
9.	Закључак.....	17
10.	Предлог мера.....	18
11.	Прилог.....	20

1. УВОД

У периоду јануар-март 2019. године, на основу Уговора о набавци специјализованих услуга за праћење квалитета ваздуха на мерном месту Народна башта и на другим мерним местима на територији града у ситуацијама повећаног аерозагађења за 2018. и 2019. годину број XI-13-404-205/2017 од 04.12.2017. године, наш број 01-604/4-2017 од 04.12.2017. године закљученог са Градском управом града Панчева, вршена су додатна мерења квалитета ваздуха на подручју града Панчева на локацији Народна Башта.

2. МЕРНО МЕСТО

На мерном месту на локалитету *Народна башта* (NV 77m, N 44⁰ 52' 03,8" E 20⁰ 39' 11,2") врши се континуално праћење квалитета амбијенталног ваздуха системом за аутоматски мониторинг квалитета ваздуха. Мерно место је активно од октобра месеца 2013. године и репрезентује урбано подручје (зона стамбено-пословна). Тип аутоматске станице је *urban background*. Ово мерно место дефинисано је на основу опсежних прелиминарних мерења која су спроведена у Панчеву у оквиру пројекта "*Industrial Air Pollution Management System in Pancevo*", уз помоћ Министарства за заштиту животне средине, копна и мора територије Италије, у којима је ЗЈЗ Панчево активно учествовао.

3. ЗАГАЂУЈУЋЕ СУПСТАНЦЕ

На мерном месту Народна башта у периоду 01.01.-31.03.2019. године вршен је аутоматски мониторинг следећих параметара:

- ❖ *Суспендоване честице, фракције PM₁₀ и PM_{2,5}*
- ❖ *Амонијак*
- ❖ *Укупни азотни оксиди*
- ❖ *Бензен, толуен и ксилен*

4. МЕТОДОЛОГИЈА МЕРЕЊА

За мерење имисионих концентрација загађујућих супстанци коришћена је стандардна методологија према Уредби о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха (Сл.гласник бр.11/10 и бр.75/10, бр. 63/13):

- ❖ GRIMM EDM 180 *Одређивање суспендованих честица PM₁₀ и PM_{2,5} аутоматским анализатором (orthogonal light scattering);*
- ❖ HDMI-215 *Одређивање азотних оксида и амонијака аутоматским анализатором (хемилуминисценција);*
- ❖ SRPS EN 14662-3:2008 *Одређивање концентрације бензена аутоматско узорковање пумпом са гасном хроматографијом (техника GC/FID);*
- ❖ HDMI-213 *Одређивање толуена, етилбензена и ксилена (o, m, p) са аутоматским узорковањем, пумпом са гасном хроматографијом(техника GC/FID).*

5. МЕРНИ УРЕЂАЈИ

Континуални аутоматски мониторинг фракције PM_{10} и $PM_{2,5}$ суспендованих честица вршен је помоћу анализатора GRIMM EDM 180.

Континуални аутоматски мониторинг амонијака и азотних оксида вршен је помоћу анализатора NH_3/NO_x APNA – 370 Horiba.

Континуални аутоматски мониторинг ароматичних угљоводоника вршен је помоћу анализатора ВТЕХ са PID детектором *Chromatotec GC866*.

Аутоматски анализатори за праћење квалитета амбијенталног ваздуха се налазе у мобилној мерној јединици Завода за јавно здравље Панчево чија је базна локација „Народна Башта”. Мобилна мерна станица поседује и метеоролошку станицу за праћење метеоролошких параметара.

Копије уверења о еталонирању мерних уређаја дата су у прилогу овог извештаја.

6. РЕЗУЛТАТИ МЕРЕЊА

Статистички обрађени резултати мерења приказани су табеларно и графички.

6.1. Статистички показатељи, локација Народна башта, јануар-март 2019.године

ПАРАМЕТРИ		ЈЕДИН. МЕРЕ	СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ																																								
			N	C _{sred}	C ₅₀	C ₉₅	C _{min}	C _{max}	GV _{24h}	>GV	>GV _{24h} / датум																																
PM ₁₀	µg/m ³	90	104,06	89,66	196,56	27,46	301,65	50	82	јануар 4-8, 11-12, 16, 18-20, 22-31 фебруар 1,3-11,13-28 март 1-9,12-31																																	
PM _{2,5}	µg/m ³	90	74,44	64,56	150,07	19,60	226,97	*	/																																		
NO _x	µg/m ³	45	27,11	26,05	44,05	2,28	54,80	**	/																																		
NH ₃	µg/m ³	45	11,16	10,76	19,01	4,31	27,02	100	0																																		
Бензен	µg/m ³	75	1,40	1,20	3,12	0,34	4,90	*	/																																		
Толуен	µg/m ³	75	6,19	4,39	13,02	1,43	39,07	**	/																																		
Ксилен	µg/m ³	75	12,51	8,70	24,90	4,03	72,03	**	/																																		
<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="4">Метеоролошки подаци</th> <th rowspan="5">Број мерења</th> <th rowspan="5">Средња годишња концентрација</th> <th rowspan="5">Медијана</th> <th rowspan="5">Фреквенција високих концентрација C₉₈</th> <th rowspan="5">Минимална концентрација</th> <th rowspan="5">Максимална концентрација</th> <th rowspan="5">Гранична вредност за 24ч</th> <th rowspan="5">Број дана у којима је прекојачена GV 24ч</th> <th rowspan="5">GV за годишњи ниво</th> </tr> <tr> <th>Параметар</th> <th>Мин</th> <th>Макс</th> <th>Сред²</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Темп. (°C)</td> <td>-9</td> <td>16</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>Рел. влаж. (%)</td> <td>20</td> <td>100</td> <td>70</td> </tr> <tr> <td>Притисак (mbar)</td> <td>992</td> <td>1031</td> <td>1009</td> </tr> <tr> <td>Ветар (m/sec)</td> <td>0</td> <td>9</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>											Метеоролошки подаци				Број мерења	Средња годишња концентрација	Медијана	Фреквенција високих концентрација C ₉₈	Минимална концентрација	Максимална концентрација	Гранична вредност за 24ч	Број дана у којима је прекојачена GV 24ч	GV за годишњи ниво	Параметар	Мин	Макс	Сред ²	Темп. (°C)	-9	16	5	Рел. влаж. (%)	20	100	70	Притисак (mbar)	992	1031	1009	Ветар (m/sec)	0	9	
Метеоролошки подаци				Број мерења	Средња годишња концентрација	Медијана	Фреквенција високих концентрација C ₉₈	Минимална концентрација	Максимална концентрација	Гранична вредност за 24ч	Број дана у којима је прекојачена GV 24ч	GV за годишњи ниво																															
Параметар	Мин	Макс	Сред ²																																								
Темп. (°C)	-9	16	5																																								
Рел. влаж. (%)	20	100	70																																								
Притисак (mbar)	992	1031	1009																																								
Ветар (m/sec)	0	9																																									
Напомена																																											
¹ статистички подаци добијени су обрадом 24-часовних концентрација																																											
² средње месечне вредности за температуру и притисак су из средњих дневних вредности																																											
* Према важећој Уредби гранична вредност (GV) за бензен и PM2.5 дата је на годишњем нивоу																																											
**GV (дневне и годишње) за толуен, ксилен и NO _x нису нормиране важећом Уредбом																																											

ИЗВЕШТАЈ О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА¹

ЛОКАЦИЈА:
ПАНЧЕВО, НАРОДНА БАШТА

Период:
јануар 2019.

ПАРАМЕТРИ	ЈЕДИН. МЕРЕ	СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ								
		N	C _{sred}	C ₅₀	C ₉₅	C _{min}	C _{max}	GV _{24h}	>GV	>GV _{24h} / датум
PM ₁₀	µg/m ³	31	84,09	76,95	140,49	34,76	184,75	50	27	1, 2, 4-14, 16-21, 23-27, 29-31
PM _{2,5}	µg/m ³	31	80,09	70,48	136,56	33,80	173,96	*		
NO _x	µg/m ³	31	26,45	24,91	42,73	2,28	52,45	**		
NH ₃	µg/m ³	31	11,39	10,83	18,38	5,93	22,64	100		
Бензен	µg/m ³	27	1,58	1,38	2,80	0,07	3,18	*		
Толуен	µg/m ³	27	3,39	3,53	4,86	1,43	4,99	**		
Ксилен	µg/m ³	27	7,63	7,08	11,83	4,03	12,12	**		

Метеоролошки подаци				Број мерења	Средња годишња концентрација	Медијана	Фреквенција високих концентрација C ₉₈	Минимална концентрација	Максимална концентрација	Гранична вредност за 24ч	Број дана у којима је прекорачена GV 24ч	GV за годишњи ниво
Параметар	Мин	Макс	Сред ²									
Темп. (°C)	-9	3	-1									
Рел. влаж. (%)	35	99	80									
Притисак (mbar)	992	1019	1005									
Ветар (m/sec)	0	6										

Напомена

¹ статистички подаци добијени су обрадом 24-часовних концентрација

² средње месечне вредности за температуру и притисак су из средњих дневних вредности

* Према важећој Уредби гранична вредност (GV) за бензен и PM_{2.5} дата је на годишњем нивоу

**GV (дневне и годишње) за толуен, ксилен и NO_x нису нормиране важећом Уредбом

ИЗВЕШТАЈ О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА¹

ЛОКАЦИЈА:
ПАНЧЕВО, НАРОДНА БАШТА

Период:
фeбруар 2019.

ПАРАМЕТРИ	ЈЕДИН. МЕРЕ	СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ								
		N	C _{sred}	C ₅₀	C ₉₅	C _{min}	C _{max}	GV _{24h}	>GV	>GV _{24h} / датум
PM ₁₀	µg/m ³	28	127,20	97,49	285,72	27,46	301,65	50	26	1, 3-11, 13-28
PM _{2,5}	µg/m ³	28	90,48	68,60	216,62	19,60	26,97	*		
NO _x	µg/m ³	14	28,56	31,64	47,70	13,23	54,80	**		
NH ₃	µg/m ³	14	10,63	9,82	21,89	4,31	27,02	100	0	
Бензен	µg/m ³	18	1,87	1,43	4,39	0,40	4,90	*		
Толуен	µg/m ³	18	7,48	5,33	16,25	1,80	34,13	**		
Ксилен	µg/m ³	18	14,34	10,70	28,08	4,50	56,30	**		

Метеоролошки подаци				Број мерења	Средња годишња концентрација	Медијана	Фреквенција високих концентрација C ₉₅	Минимална концентрација	Максимална концентрација	Гранична вредност за 24ч	Број дана у којима је прекојачена GV 24ч	GV за годишњи ниво
Параметар	Мин	Макс	Сред ²									
Темп. (°C)	-2	11	5									
Рел. влаж. (%)	20	100	71,5									
Притисак (mbar)	995	1031	1014									
Ветар (m/sec)	0	9										

Напомена:

¹ статистички подаци добијени су обрадом 24-часовних концентрација

² средње месечне вредности за температуру и притисак су из средњих дневних вредности

* Према важећој Уредби гранична вредност (GV) за бензен и PM_{2.5} дата је на годишњем нивоу

**GV (дневне и годишње) за толуен, ксилен и NO_x нису нормиране важећом Уредбом

ИЗВЕШТАЈ О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА¹

ЛОКАЦИЈА:
ПАНЧЕВО, НАРОДНА БАШТА

Период:
март 2019.

ПАРАМЕТРИ	ЈЕДИН. МЕРЕ	СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ								
		N	C _{sred}	C ₅₀	C ₉₅	C _{min}	C _{max}	GV _{24h}	>GV	>GV _{24h} / датум
PM ₁₀	µg/m ³	31	103,10	99,17	167,90	38,92	177,88	50	29	1-9,12-31
PM _{2,5}	µg/m ³	31	54,30	53,04	85,11	24,76	95,23	*		
NO _x	µg/m ³							**		
NH ₃	µg/m ³							100		
Бензен	µg/m ³	30	0,96	0,81	2,33	0,40	3,05	*		
Толуен	µg/m ³	30	7,93	5,20	21,20	2,07	39,07	**		
Ксилен	µg/m ³	30	15,79	11,79	41,83	5,66	72,03	**		

Метеоролошки подаци				Број мерења	Средња годишња концентрација	Медијана	Фреквенција високих концентрација C ₉₈	Минимална концентрација	Максимална концентрација	Гранична вредност за 24ч	Број дана у којима је прекојачена GV 24ч	GV за годишњи ниво
Параметар	Мин	Макс	Сред ²									
Темп. (°C)	6	16	11									
Рел. влаж. (%)	25	100	58									
Притисак (mbar)	998	1022	1008									
Ветар (m/sec)	0	6										

Напомена

¹ статистички подаци добијени су обрадом 24-часовних концентрација

² средње месечне вредности за температуру и притисак су из средњих дневних вредности

* Према важећој Уредби гранична вредност (GV) за бензен и PM_{2.5} дата је на годишњем нивоу

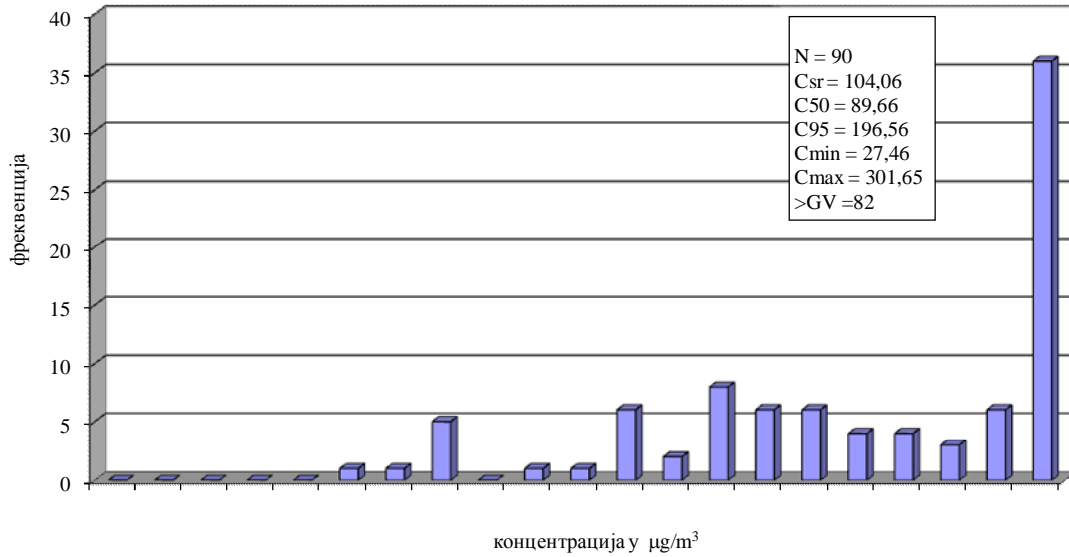
**GV (дневне и годишње) за толуен, ксилен и NO_x нису нормиране важећом Уредбом

Подаци за NH₃ и NO_x нису доступни због сервисирања уређаја.

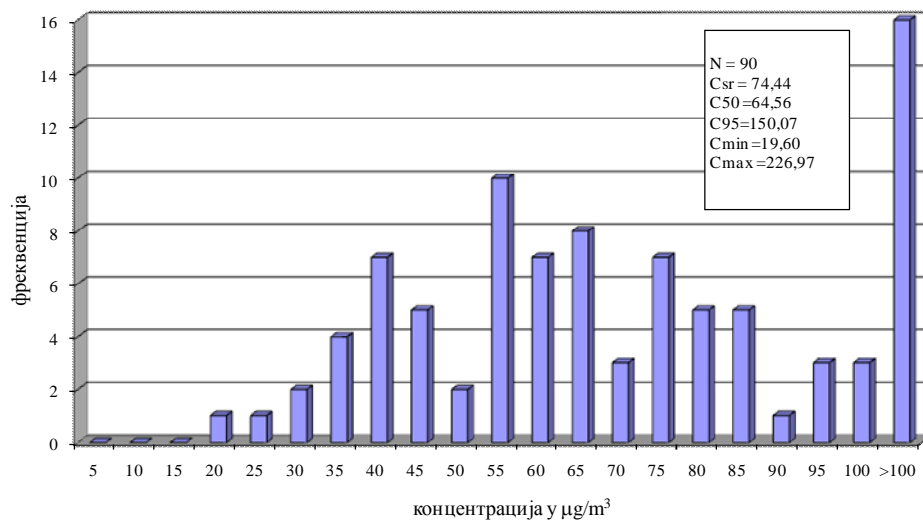

6.2. Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација приказани графиконима

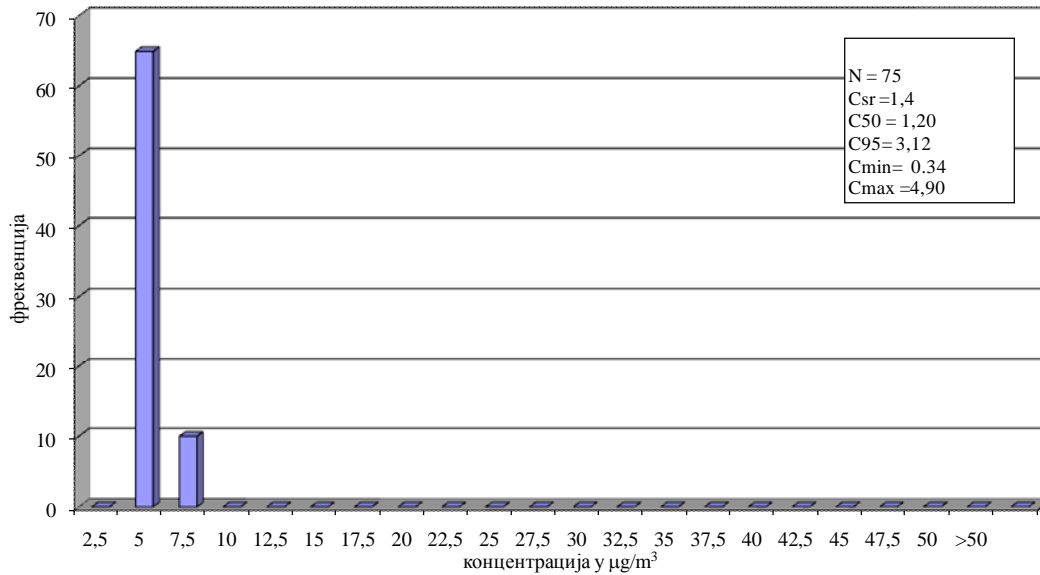
PM₁₀ у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта I квартал 2019.године
Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација
аутоматски мониторинг

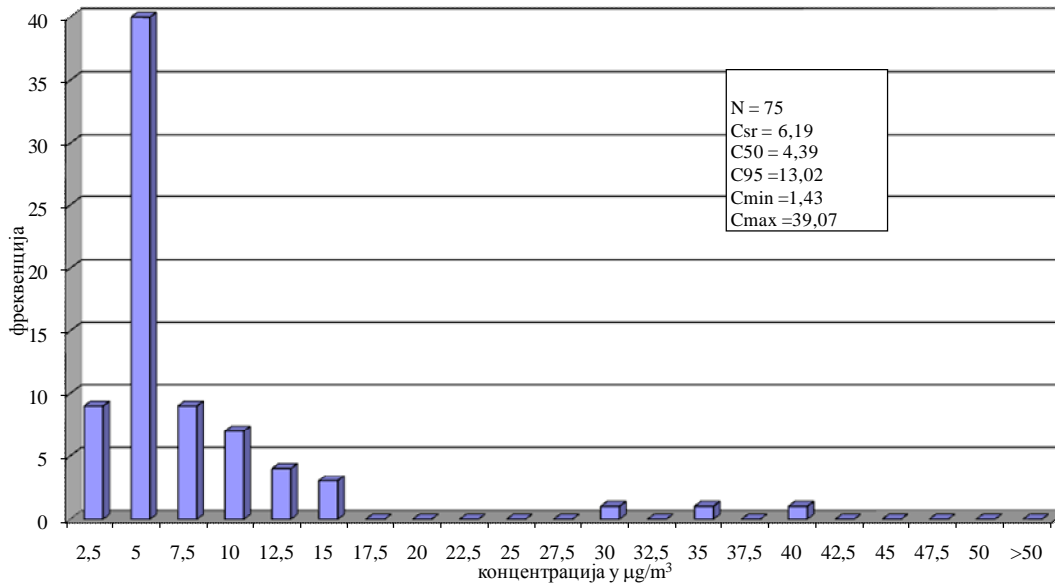
PM_{2,5} у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта I квартал 2019.године
Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација
аутоматски мониторинг

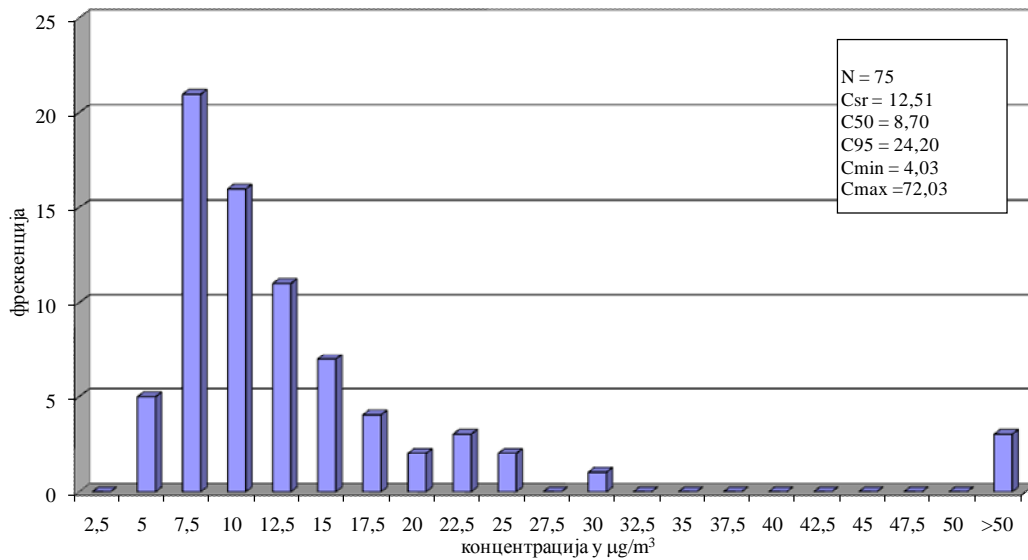
Бензен у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево-Народна башта I квартал 2019. године
Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација
аутоматски мониторинг

Толуен у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта I квартал 2019. године
Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација
аутоматски мониторинг

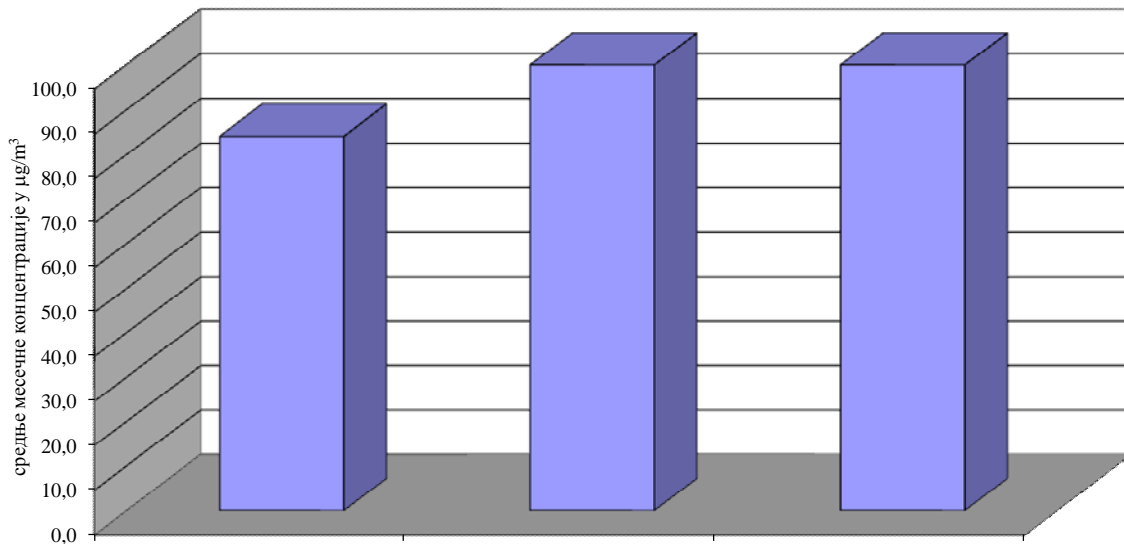

Ксилен у ваздуху амбијента
Мерно место :Панчево, Народна башта I квартал 2019.године
Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација
аутоматски мониторинг

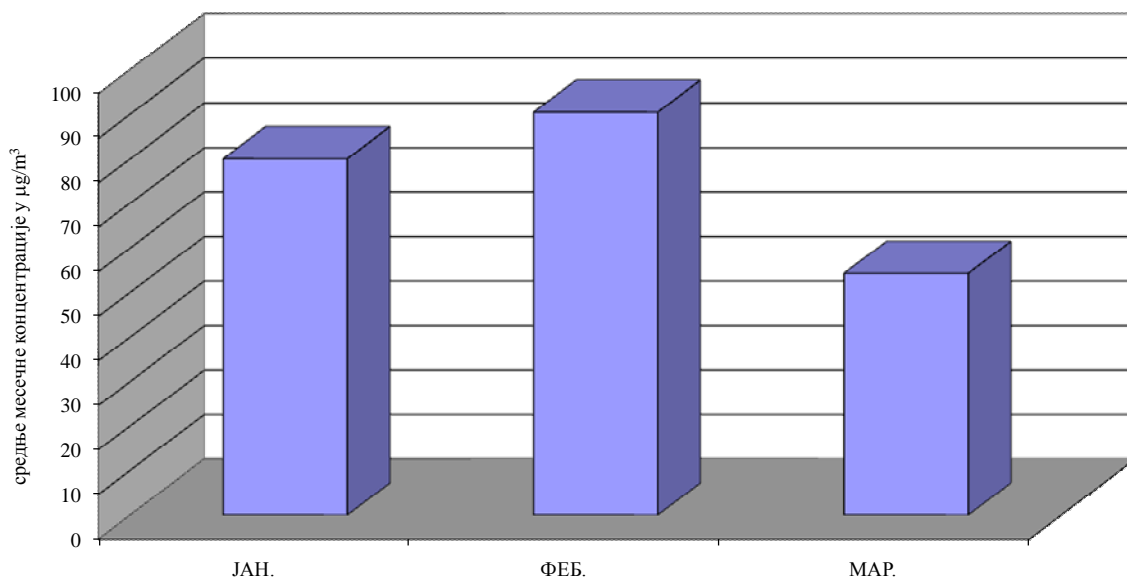

6.3 Дистрибуција просечних месечних концентрација полутаната графички приказ

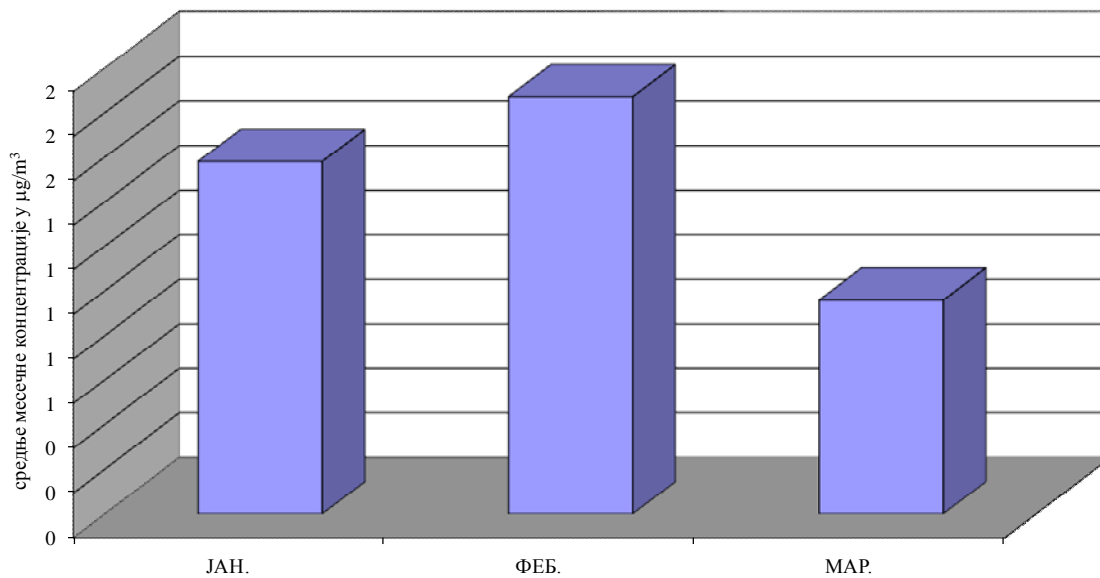
PM₁₀ у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта I квартал 2019.године
Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација (µg/m³)
аутоматски мониторинг

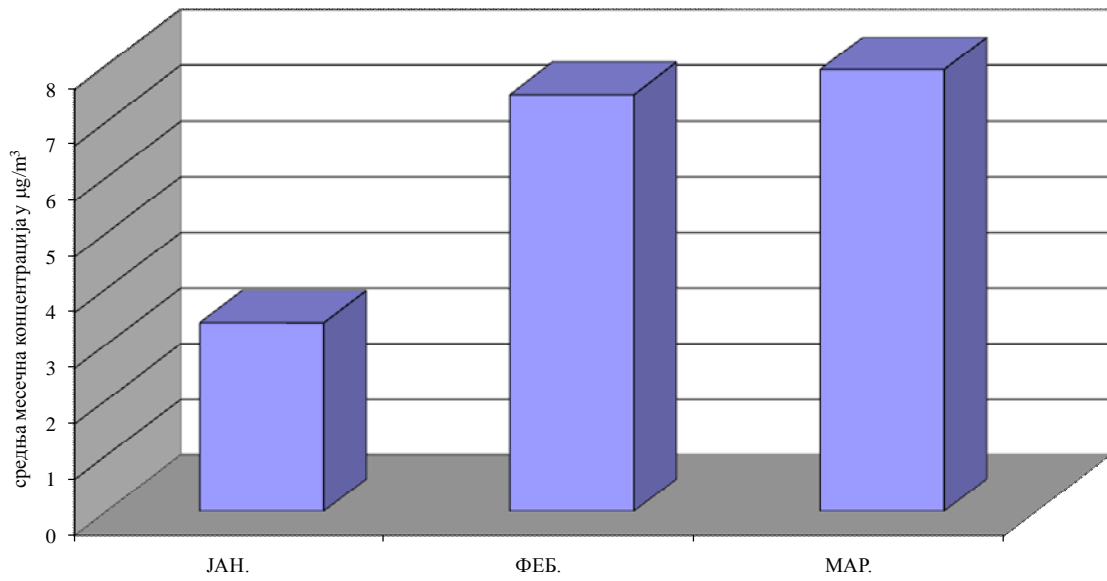
PM2,5 у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта I квартал 2019.године
Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
аутоматски мониторинг

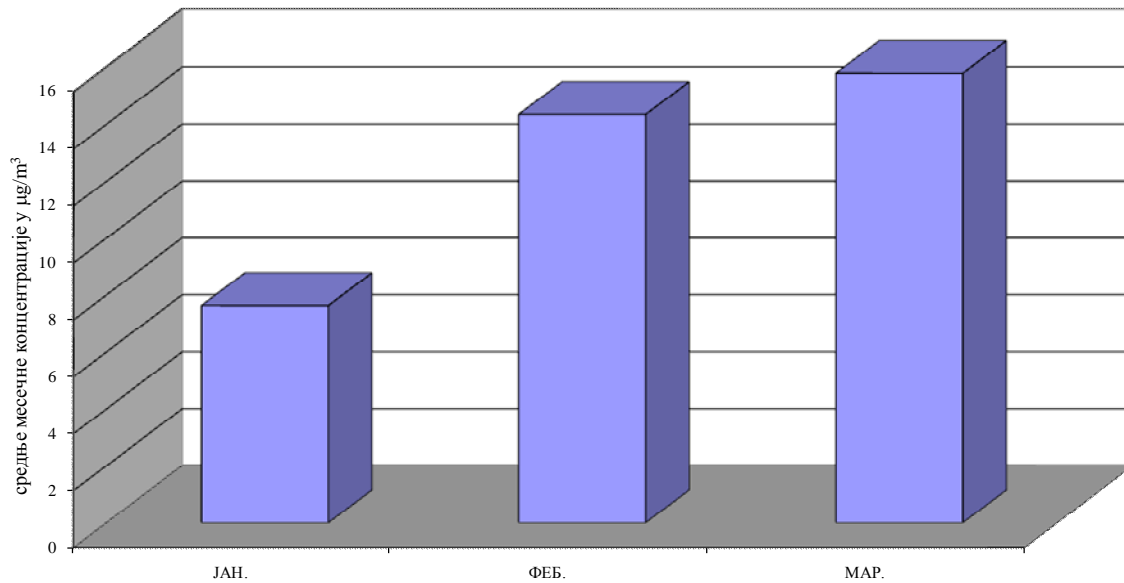
Бензен у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта I квартал 2019.године
Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
аутоматски мониторинг

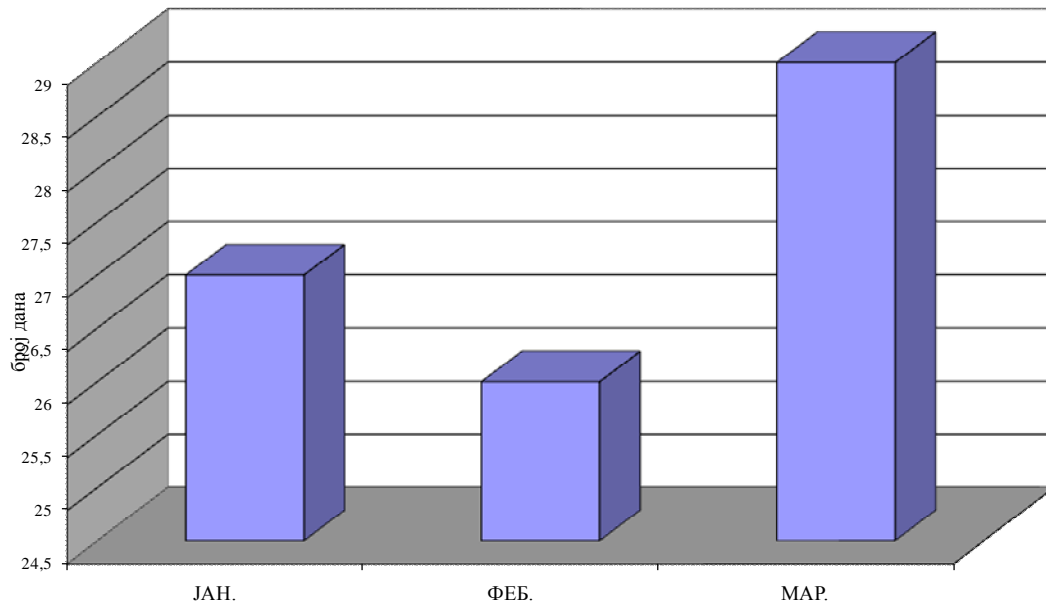
Толуен у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта I квартал 2019.године
Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
аутоматски мониторинг

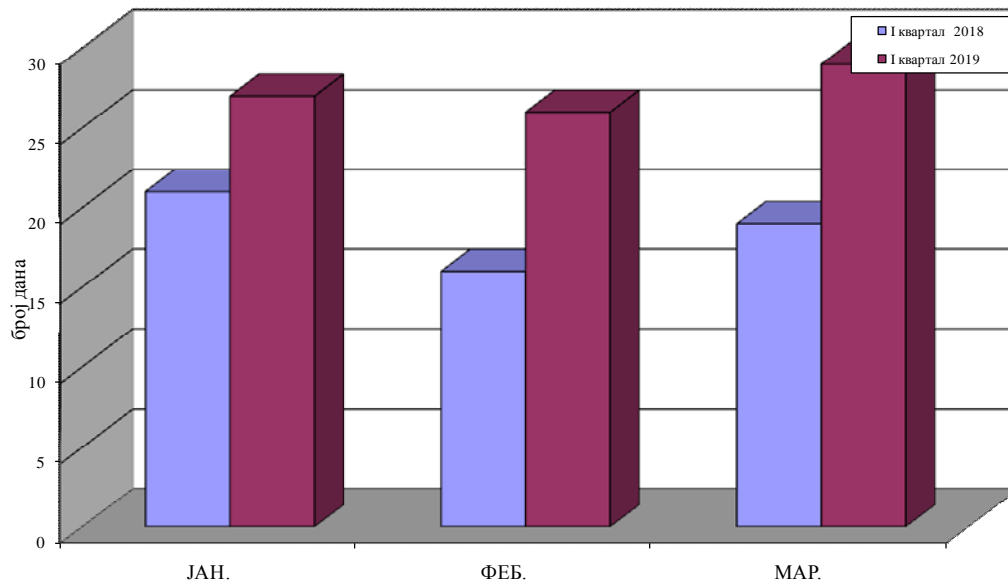
Ксилен у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта I квартал 2019.године
Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
аутоматски мониторинг

PM₁₀ У ВАЗДУХУ АМБИЈЕНТА
Мерно место: Панчево, Народна башта
Број дана са концентрацијама PM₁₀ изнад GV
I квартал 2019.

PM₁₀ У ВАЗДУХУ АМБИЈЕНТА
Мерно место: Панчево, Народна башта
Упоредни приказ броја дана са концентрацијама изнад GV
I квартал 2018.-I квартал 2019.

7. ИНДЕКС КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА (SAQI_11)

Индекс квалитета ваздуха AQI (Air Quality Index) је релативна, бездимензионална величина којом се оцењује штетност акутног утицаја загађујућих материја из ваздуха на здравље и животну средину.

Индекс квалитета ваздуха интегрише утицаје концентрација појединих полутаната, због чега се може изражавати само за полутанте који имају дефинисану граничну вредност концентрације у ваздуху.

Обзиром да у ЕУ регулативи, која је транспонована у националне прописе, не постоји јединствено дефинисан AQI, у Агенцији за заштиту животне средине дефинисан је Индекс квалитета ваздуха SAQI_11. У ознаци индекса SAQI_11, део ознаке "AQI" представља уобичајену ознаку за индекс квалитета ваздуха, "S" означава националну, српску, верзију, а "_11" указује на годину када је дефинисан (преузето из Извештаја о квалитету ваздуха 2011, <http://www.sepa.gov.rs/download/VAZDUH2011.pdf>).

У наредним табелама приказане су збирне вредности индекса квалитета ваздуха за измерене концентрације суспендованих честица PM₁₀ у ваздуху током периода 01.01.–31.03.2019.год. на мерном месту Народна башта.

PM ₁₀ Народна башта јануар-март 2019			
Здравствени индекс		Концентрација	Број
квалитета ваздуха		µg/m ³	дана
0-25	одличан	0-25	0
25,1-35	добар	25,1-35	2
35,1-50	прихватљив (нездрав за сензитивне групе)	35,1-50	6
50,1-75	загађен	50,1-75	23
>75	јакo загађено	>75	59
			90

NH ₃ Народна башта јануар-март 2019			
Здравствени индекс		Концентрација	Број
квалитета ваздуха		µg/m ³	дана
0-50	одличан	0-50	45
50,1-75	добар	50,1-75	0
75,1-100	прихватљив(нездрав за сензитивне групе)	75,1-100	0
100,1-150	загађен	100,1-150	0
>150	јакo загађен	>150	0
			45

8. ДИСКУСИЈА РЕЗУЛТАТА

Честице PM_{10} праћене су континуално на мерном месту *Народна башта* у периоду јануар - март 2019. године. У току овог периода анализирано је укупно 90 дневних узорака. Прошле године у истом периоду је било анализирано 87 узорака.

Просечна концентрација за овај период била је $104,06\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $41,66\mu\text{g}/\text{m}^3$ више него у истом периоду прошле године. Од укупног броја дневних просека било је 82 прекорачења дневне граничне вредности $GV=50\mu\text{g}/\text{m}^3$ за овај параметар. Максимална дневна концентрација од $301,65\mu\text{g}/\text{m}^3$ била је забележена 19.02.2019. године и у односу на прошлогодишњу максималну дневну вредност концентрације за овај период, већа је за $126,85\mu\text{g}/\text{m}^3$. Средња месечна концентрација PM_{10} је износила је $84,09\mu\text{g}/\text{m}^3$ у јануару, $127,20\mu\text{g}/\text{m}^3$ у фебруару и $103,10\mu\text{g}/\text{m}^3$ у марту месецу.

Честице $PM_{2,5}$ праћене су континуално на мерном месту *Народна башта* у периоду јануар - март 2019. године. У току овог периода анализирано је укупно 90 дневних узорака. Прошле године у овом периоду је било анализирано 87 узорака.

Просечна концентрација за овај период била је $74,44\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $22,84\mu\text{g}/\text{m}^3$ више него у истом периоду прошле године. Током мерног периода дневне концентрације су се кретале у распону од $19,60-226,97\mu\text{g}/\text{m}^3$. Средња месечна концентрација $PM_{2,5}$ износила је $80,09\mu\text{g}/\text{m}^3$ за јануар, $90,48\mu\text{g}/\text{m}^3$ за фебруар и $54,30\mu\text{g}/\text{m}^3$ за март месец.

Укупни азотни оксиди на мерном месту *Народна башта* су праћени дисконтинуално у периоду јануар - март 2019. године. Доступно је било 45 дневна просека.

У току фебруара месеца нису били доступни подаци у периоду од 06.02.-08.02.2019.год. због техничких проблема, а од 18.02.2019. је до краја марта месеца уређај био на корективном сервису. У фебруару је реализовано 14 целодневних мерења. Ови подаци узети су у укупну статистичку процену за период јануар-март 2019. године на основу тога што су подаци 24-часовни и као такви валидни су за целодневни период мерења.

Средња концентрација укупних азотних оксида у испитиваном периоду је износила $27,11\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $7,01\mu\text{g}/\text{m}^3$ више него у истом периоду прошле године. Прошлогодишњи просек је дат само за два целодневна мерења. Средње месечне концентрације су имале вредности од $26,54\mu\text{g}/\text{m}^3$ у јануару, $28,56\mu\text{g}/\text{m}^3$ за 14 дана у фебруару и у марту месецу није било мерења.

Амонијак је на мерном месту *Народна башта* праћен континуално у периоду јануар - март 2019. године. Доступно је било 45 дневна просека.

У току фебруара месеца нису били доступни подаци у периоду од 06.02.-08.02.2019.год. због техничких проблема, а од 18.02.2019. је до краја марта месеца уређај био на корективном сервису. У фебруару је реализовано 14 целодневних мерења. Ови подаци узети су у укупну статистичку процену за период јануар-март 2019. године на основу тога што су подаци 24-часовни и као такви валидни су за целодневни период мерења.

Средња концентрација амонијака у испитиваном периоду је износила $11,16\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $3,46\mu\text{g}/\text{m}^3$ више него у истом периоду прошле године. Средње месечне концентрације су имале вредности од $11,39\mu\text{g}/\text{m}^3$ у јануару, $10,63\mu\text{g}/\text{m}^3$ за 14 дана у фебруару и у марту месецу није било мерења.

Бензен је на мерном месту *Народна башта* праћен у периоду јануар-март 2019. године. Доступно је било 75 дневних просека. Аутоматски уређај за мерење концентрација бензена, толуена и ксилена није радио у периоду од 02.-04.02.2019., од 18.02.-19.02.2019., од 21.02.-25.02.2019. и 26.03.2019. због техничких проблема.

Средња концентрација бензена у испитиваном периоду је износила $1,40\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $3,2\mu\text{g}/\text{m}^3$ мање него у истом кварталу прошле године. Концентрације бензена на овој локацији кретале су се од $0,34\text{--}4,90\mu\text{g}/\text{m}^3$. Средње месечне концентрације су имале вредности од $1,58\mu\text{g}/\text{m}^3$ у јануару, $1,87\mu\text{g}/\text{m}^3$ у фебруару и $0,96\mu\text{g}/\text{m}^3$ у марту месецу.

Толуен је на мерном месту *Народна баишта* праћен континуално у периоду јануар - март 2019. године. Доступно је било 75 дневних просека. Аутоматски уређај за мерење концентрација бензена, толуена и ксилена није радио у периоду од 02.-04.02.2019., од 18.02.-19.02.2019., од 21.02.-25.02.2019. и 26.03.2019. због техничких проблема.

Средња концентрација толуена износи $6,19\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $8,01\mu\text{g}/\text{m}^3$ мање него у истом периоду прошле године. Концентрације толуена на овој локацији кретале су се од $1,43\text{--}39,07\mu\text{g}/\text{m}^3$. Средње месечне концентрације су имале вредности од $3,39\mu\text{g}/\text{m}^3$ у јануару, $7,48\mu\text{g}/\text{m}^3$ у фебруару и $7,93\mu\text{g}/\text{m}^3$ у марту месецу.

Ксилен је на локацији *Народна баишта* мерен континуално у периоду јануар - март 2019. године. Доступно је било 75 дневних просека. Аутоматски уређај за мерење концентрација бензена, толуена и ксилена није радио у периоду од 02.-04.02.2019., од 18.02.-19.02.2019., од 21.02.-25.02.2019. и 26.03.2019. због техничких проблема.

Средња концентрација ксилена износи $12,51\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $6,59\mu\text{g}/\text{m}^3$ мање него у истом периоду прошле године. Концентрације ксилена током овог периода кретале су се од $4,03\text{--}72,03\mu\text{g}/\text{m}^3$. Средње месечне концентрације су имале вредности од $7,63\mu\text{g}/\text{m}^3$ у јануару, $14,34\mu\text{g}/\text{m}^3$ у фебруару и $15,79\mu\text{g}/\text{m}^3$ у марту месецу.

Индекс квалитета ваздуха за PM_{10}

Индекс квалитета ваздуха је одређиван за параметре испитивања за које постоје дневне граничне вредности.

Анализа измерених концентрација PM_{10} у периоду јануар - март 2019. године на мерном месту *Народна баишта* је показала да је квалитет ваздуха одговарао класи „прихватљив (нездрав за сензитивне групе)“ током 6 (6,7%) дана и класи „загађен“ током 23 (25,5%) дана и класи „јакو загађен“ током 59 (65,5%) дана.

Анализа измерених концентрација **амонијака** у периоду јануар - март 2019. године на мерном месту *Народна баишта* је показала да је квалитет ваздуха био прихватљив за све популационе групе.

9. ЗАКЉУЧАК

Континуалним аутоматским мониторингом на мерном месту *Народна баишта* у периоду јануар - март 2019. године праћени су параметри: PM_{10} , $PM_{2,5}$, укупни азотни оксиди, амонијак и волатилни угљоводоници ВТХ.

Резултати испитивања ових параметара су доступни и на сајту Завода www.raneko.rs. Оцена квалитета ваздуха је дата на основу дневних вредности концентрација загађујућих материја у виду индекса квалитета ваздуха за параметре за које су дефинисане дневне граничне вредности.

Резултати испитивања честица PM_{10} на мерном месту *Народна баишта* у периоду јануар - март 2019. године показују да је гранична вредност дневних концентрација ($GV=50\mu\text{g}/\text{m}^3$) била прекорачена 82 (91,1%) пута.

Средње концентрације параметара испитиваних на мерном месту *Народна баишта* у периоду јануар - март 2019. године су износиле за PM_{10} $104,06\mu\text{g}/\text{m}^3$ $PM_{2,5}$ $74,44\mu\text{g}/\text{m}^3$, укупне азотне оксиде $27,11\mu\text{g}/\text{m}^3$, амонијак $11,16\mu\text{g}/\text{m}^3$, бензен $1,40\mu\text{g}/\text{m}^3$, толуен $6,19\mu\text{g}/\text{m}^3$ и ксилен $12,51\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Закључак је да су највећи утицај на стање квалитета ваздуха на мерном месту *Народна башта* у периоду јануар - март 2019. године имале PM_{10} суспендоване честице.

Повећана концентрација PM_{10} суспендованих честица у ваздуху смањује видљивост и може бити одговорна за саобраћајне акциденте. Повећано присуство честица у ваздуху доприноси и прљању и оштећењу објеката.

Честице PM_{10} и $PM_{2,5}$ имају значајан утицај на здравље људи, нарочито на здравље припадника осетљивих популационих група (хроничних болесника, деце, старих, трудница), који чешће оболевају од срчаних и плућних болести. Ефекти честица на здравље могу бити акутни и хронични и могу бити потенцирани присуством повишених концентрација других штетних полутаната у ваздуху.

Штетни акутни ефекти на здравље од присуства повећаних концентрација честица у ваздуху манифестују се као погоршање хроничних респираторних и кардиоваскуларних обољења, развој акутних симптома од стране респираторних органа код старих и деце, чешће интервенције службе хитне помоћи, већи број пријема на болничко лечење због погоршања основне болести, а у неким случајевима чак и смртним исходом због енормног погоршања основне болести.

Хронични штетни ефекти од дугорочне изложености повећаним концентрацијама честица у ваздуху су повећана осетљивост према респираторним инфекцијама, развој хроничне опструктивне болести плућа, астме, појава алергија, развој кардиоваскуларних болести, а као најозбиљнија и најтежа последица је развој малигних обољења.

Честа погоршања здравственог стања хроничних болесника имају за последицу лошији квалитет живота ових људи, чешћу апстиненцију са посла и економске губитке због истог и повећаних трошкова лечења. У срединама са повећаним загађењем ваздуха честицама постоји повећана оптерећеност и повећани трошкови здравствене службе.

10. ПРЕДЛОГ МЕРА

У случају повећаног загађења ваздуха израженог одређеним вредностима AQI квалитета ваздуха дају се упутства која се односе на одређене категорије становништва, а тичу се прилагођеног понашања у условима повећаног загађења, са крајњим циљем да штете по здравље буду избегнуте. Обавештавање врши Завод за јавно здравље Панчево путем два портала: www.zjzpa.org.rs и www.paneko.rs.

Свакодневне мере које подразумевају контролисану и толерантну емисију из индустрије тичу се одговорних и запослених у индустрији, доносе се од стране индустрије и њихово спровођење има за циљ минимални допринос индустријског загађења укупној емисији. При остваривању своје делатности индустрија је у обавези да се придржава одлука о прилагођавању производних процеса метеоролошким приликама донетих на градском Тиму.

У случају предвиђених екстремних вредности AQI за честице требало би да се доносе мере као:

- ограничење употребе индивидуалног аутомобилског превоза у угроженим деловима града или целом граду,
- уколико претходна мера не доведе до побољшања забрана саобраћаја треба да се односи на сва возила (осим возила хитне помоћи, ватрогасних јединица и возила намењених контроли квалитета ваздуха),
- ако је AQI угрожавајући и поред заустављеног саобраћаја потребно је смањити или потпуно обуставити индивидуално загревање чврстим горивом у угроженом периоду

дана или током читавог дана и прећи на алтернативни, прихватљивији енергент (гас, струја),

- уколико је AQI и поред свих наведених и спроведених мера и даље угрожавајући неопходно је вршити селективно и поступно заустављање погона у индустрији по договору и унапред створеном плану.
- У условима прогнозираног краткорочног или дугорочног загађења честицама због неповољних метеоролошких услова и екстремних вредности AQI неопходно је апеловати на становништво и индустрију да се препоручене мере спроводе у циљу заштите здравља становништва и животне средине.

Руководилац Одељења хигијене

НАЧЕЛНИК ЦЕНТРА ЗА ХИГИЈЕНУ И
ХУМАНУ ЕКОЛОГИЈУ

Прим. др Дубравка Николовски
специјалиста хигијене,
субспец.

Прим. мр сци мед др Радмила Јовановић,
спец. хигијене,
субспец. исхране

11. ПРИЛОГ

1. Мапа мерног места
2. Листе метеоролошких података за јануар - март 2019.
3. Листе оригиналних података - мерно место Народна башта: јануар - март 2019.
4. Копије сертификата о еталонирању мерила
5. Копија решења о утврђивању обима акредитације
6. Копија овлашћења за рад